

PANEVĖŽIO TARPTAUTINIAI
KERAMIKOS SIMPOZIUMAI

2008–2019

PANEVĖŽYS INTERNATIONAL
CERAMIC SYMPOSIUMS

PANEVĖŽIO
MIESTO
DAILĖS
GALERIJA

PANEVĖŽYS. 2020

RĖMĖJAI / SPONSORS

PANEVĖŽIO
TARPTAUTINIAI
KERAMIKOS
SIMPOZIUMAI
2008-2019

K a t a l o g a s / C a t a l o g u e

PANEVĖŽYS
INTERNATIONAL
CERAMIC
SYMPOSIUMS
2008-2019

Trys Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo dešimtmečiai

Aurelija Seilienė

Menotyrininkė, Panevėžio miesto dailės galerijos direktoriaus pavaduotoja

2019-ieji buvo jubiliejiniai Panevėžio tarptautinių keramikos simpoziumų metai. Lygiai prieš tris dešimtmečius, 1989 metais, jaunų tuometinio Vilniaus dailės instituto (VDI, dabar – Vilniaus dailės akademija) studentų ir absolventų iniciatyva buvo surengtas pirmasis simpoziumas, kuriame dalyvavo 16 įvairių dailės šakų menininkų. Pirmas tarptautinis keramikos renginys Panevėžyje smarkiai skyrėsi nuo dabartinių simpoziumų, tačiau pasižymėjo veržlumu, jaunatviška energija ir intensyvia kūrybine nuotaika.

Pirmieji žingsniai tarptautinio keramikos simpoziumo link prasidėjo dar 1977 metais, kuomet Panevėžio stiklo fabrike ėmė dirbti VDI studentas Alvydas Pakarklis. Jo susidomėjimas stiklo gamybos pramonėje naudojama ugniai atsparia akmens mase paskatino eksperimentuoti su šia medžiaga. Kūrybinį procesą palaimino ir rėmė Stiklo fabriko vadovybė, ypač tuometinis direktorius Stasys Stoškus. 1983 m. į fabriką kūrybinei praktikai atvyko VDI studentai, vadovaujami profesoriaus Juozo Adomonio (kuris 1999 m. taip pat dalyvavo simpoziume), o nuo 1984 m. čia imta rengti lietuvių keramikų kūrybinius seminarus. Visą tą laiką menininkai naudojos aukšto degimo dujine krosnimi, kurioje darbus degdavo 1380° C temperatūroje. Išskirtinis krosnies dydis (h – 1,80 cm, plotas – 12 m², tūris – 20 m³) leido sukurti įspūdingo mastelio kūrinius, kurie vėliau tapo kolekcijos ir paties simpoziumo skiriamuoju ženklu.

Pačioje 9-ojo dešimtmečio pabaigoje Vilniaus dailės instituto auklėtiniai Tomas Daunora, Arūnas Rutkus ir absolventas Rimantas Skuodis (1951–2015) ėmėsi pirmojo tarptautinio simpoziumo organizavimo. Jie pasikvietė amerikietį Philip Cornelius (1934–2015), Amerikos lietuvių Rimą VisGirdą ir vengrę Katalin Högye. Kartu su jais čia dalyvavo būrys lietuvių: Romualdas Aleliūnas (1960–2016), Valdas Aničas, Vilija Balčiūnienė, Eugenijus Čibinskas, Nerutė Čiukšienė, Alfridas Pajuodis, Egidijus Radvenskas, Aldona Skudraitė, Gintautas Šveikauskas ir Vytautas Tallat-Kelpša. Nemažai kitų panevėžiečių menininkų taip pat nuolatos šmėžavo dirbtuvėse, nors ir nesiskaitė oficialiais dalyviais. Kūrybinis procesas vyko Vairių dailės mokykloje (buvusios Marijonų koplyčios patalpose), degimas – Stiklo fabrike, o sukurtų darbų paroda – Panevėžio dramos teatre (dabar – Juozo Miltinio dramos teatras). Pirmasis simpoziumas buvo eksperimentinio pobūdžio ir padėjo stiprius pamatus ateities kūrybiniam procesui.

1990 metais miesto savivaldybės tarybai įsteigus Dailės galeriją, simpoziumų organizavimas buvo patikėtas šiai institucijai. Iki 2016 m. juo rūpinosi tuometinė galerijos direktorė Jolanta Lebednykienė. Jos pastangomis buvo surengta 20 simpoziumų, kurie jau drąsiai gali būti įvardijami svarbiu kultūriniu reiškiniu Lietuvos dailės istorijoje. Kūrybiniame procese naudojamas šamotinis molis, neretai dailėtyrininkų yra pavadinamas *Panevėžio akmens mase*¹, ir tai rodo šio renginio svarbą ir užimamą poziciją. Per tris dešimtmečius jau įvyko 22 simpoziumai (paskutiniojo simpoziumo vadovė – Aurelija Seilienė). Iki 2002-ųjų simpoziumai vyko kasmet Stiklo fabrike, nuo 2004-ųjų – kas dvejus metus², o nuo 2006-ųjų – keramikos įmonėje UAB „Midenė“. Kaip žinia, juose dalyvavo 170 menininkų iš 37 šalių. 22-ojo simpoziumo metu dalyvių geografija prasiplėtė gana įspūdingai. Prisijungė ne tik dvi naujos šalys (Indija ir Brazilija), bet kartu ir naujas žemynas. Dabar kolekcijoje yra sukaupta daugiau kaip 600 kūrinių ir kompozicijų. Tokio pobūdžio – didelio mastelio šamotinės šiuolaikinės

keramikos kolekcija yra vienintelė Rytų Europos regione, o ir Lietuvoje, šiuo metu – tai vienintelė nuolatinė šiuolaikinės keramikos ekspozicija šalyje.

Simpoziumai taip pat turi tradiciją vienoje vietoje pristatyti ilgesnio laikotarpio keramikų kūrybinius vaisius. Šiame leidinyje aprėpiamas tarpsnis nuo 2008-ųjų iki 2019-ųjų. Jame pristatomi 46 autorių kūriniai. Taip pat publikuojami pranešimai, skaityti keramikos teoretikų ir praktikų tarptautinės teorinės konferencijos „Keramikos meno tendencijos“ metu (2019 m.).

Panevėžio tarptautinių keramikos simpoziumų tradicija yra reikšminga daugeliu aspektų. Renginio gyvavimo pradžioje tai buvo išskirtinė galimybė lietuvių keramikams susipažinti su kitų šalių tradicijomis ir požiūriu. Dabar galime teigti, kad šie simpoziumai įėjo į Lietuvos dailės istoriją. Jie suformavo ne vieno keramiko kūrybinę asmenybę, suteikė žinių ir galimybių, paskatino tobulėti.

Three Decades of Panevėžys International Ceramic Symposiums

Aurelija Seilienė

Art historian, deputy director at Panevėžys Civic Art Gallery

The year 2019 marks the jubilee of Panevėžys International Ceramic Symposiums. Three decades ago, in 1989, the first symposium was organized on the initiative of young students and graduates of at that time Vilnius Art Institute (VDI, now Vilnius Academy of Arts), which was attended by 16 artists of various fields of art.

The first international ceramics event in Panevėžys was very different from the current symposiums but it was characterized by vigour, youthful energy and intense creative mood.

The first steps towards the international ceramic symposium began in 1977, when a VDI student Alvydas Pakarklis started working at the Panevėžys Glass Factory. His interest in the refractory stone mass used in the glass manufacturing industry led to the experiment with this material.

The creative process was welcomed and supported by the management of the Glass Factory, especially the Director at that time Stasys Stoškus. In 1983, students of VDI, led by the Professor Juozas Adomonis (who also participated in the symposium in 1999), came to the factory for creative practice, and since 1984, creative seminars of Lithuanian ceramic artists were organized here. All the time, the artists used a high-combustion gas kiln to burn the works at 1380° C. The exceptional size of the kiln (h – 1.80 m, area – 12 m², volume – 20 m³) allowed creating works of impressive scale,

which later became the hallmark of the collection and the symposium itself.

At the very end of the 1990s, students of Vilnius Art Institute Tomas Daunora, Arūnas Rutkus and the graduate Rimantas Skuodis (1951–2015) started organizing the first international symposium. They invited Philip Cornelius from America (1934–2015), the Lithuanian-born American Rimas VisGirda and the Hungarian Katalin Högye. Together with them, a group of Lithuanians took part here: Romualdas Aleliūnas (1960–2016), Valdas Aničas, Vilija Balčiūnienė, Eugenijus Čibinskas, Nerutė Čiukšienė, Alfridas Pajuodis, Egidijus Radvenkas, Aldona Skudraitė, Gintautas Šveikauskas and Vytautas Tallat-Kelpša.

A number of other Panevėžys artists also regularly performed in workshops, although they have not been considered official participants. The creative process took place at the Children's Art School (in the premises of the former Marijonai Chapel), the burning took place at the Glass Factory, and the exhibition of the created works was opened at Panevėžys Drama Theater (now Juozas Miltinis Drama Theatre). The first symposium was experimental in nature and laid a strong foundation for the creative process in the future.

When the City Council of Panevėžys established the Art Gallery in 1990, it was responsible for organisation of symposiums. Until 2016, the Director of the Gallery at that time Jolanta Lebednykienė has been taking care of organising of the symposiums. Thanks to her efforts, 20 symposiums have been organized. They can already be named as an important cultural phenomenon in the history of Lithuanian art.

Chamotte clay used in the creative process is often called *Panevėžys stone mass*¹ by art critics, and this shows the importance and position of this event. In three decades, 22 symposiums have already taken place (the leader of the last symposium is Aurelija Seilienė). Until 2002, symposiums were held annually at the Glass Factory, since 2004 – every second²,

and since 2006 – at a Ceramics Company “Midenė”). The fact is that 170 artists from 37 countries took part in them. During the 22nd symposium, the geography of the participants expanded quite impressively. Not only two new countries (India and Brazil) have joined, but also a new continent. The collection now contains more than 600 works and compositions. This type of large-scale collection of chamotte contemporary ceramics is the only one in the Eastern European region, and in Lithuania, currently it is the only permanent exposition of contemporary ceramics in the country.

Symposiums also have a tradition of presenting the works of longer-term ceramics in one place. This publication covers the period from 2008 to 2019. It presents works of 46 authors. Papers presented during the International Theoretical Conference of Ceramic Theorists and Practitioners “Trends in Ceramic Art” (2019) are also published.

The tradition of Panevėžys International Ceramic Symposiums is significant in many aspects. At the beginning of the event, it was a unique opportunity for Lithuanian ceramic artists to be acquainted with the traditions and attitudes of other countries. Now, we can assert that these symposiums have entered the history of Lithuanian art. They formed the creative personality of many ceramic artists, provided knowledge, opportunities and encouraged improvement.

¹ 1996: Taikomoji dailė: katalogas, sudarė ir įvadinį straipsnį parašė Skaidra Trilupaitytė, Vilnius: Vilniaus šiuolaikinio meno centras, 1996, p. 58.

² Po priešpaskutinio, 22-ojo simpoziumo, vykusio 2016 metais, praėjo treji metai.

¹ 1996: Applied art: a catalogue, compiled and with written introductory article by Skaidra Trilupaitytė, Vilnius: Vilnius Centre of Contemporary Art, 1996, p. 58.

² Three years have passed since the penultimate, 22nd Symposium in 2016.

Lenkijos šiandieninė meninė keramika

Dr. Anna Wiszniewska

Menotyrininkė, Lenkijos dailės akademijos instituto mokslo darbuotoja

Meninė keramika Lenkijoje turi senas tradicijas. Jos vystymosi pradžių nulėmė 1906 metai ir pirmoji personalinė dailininko, skulptoriaus ir keramiko Stanisława Jagmino paroda. Pirmosios keramikos dirbtuvės dailės akademijose buvo įkurtos tarpukariu. Taip pat galima sakyti, kad tuo metu buvo sukurta stipri, savo vaidmenį ir menininkų vertę suvokianti keramikos aplinka. Po Antrojo pasaulinio karo susiformavo nauja politinė ir ekonominė sistema – valstybės remiama meninio ugdymo plėtra keramikos srityje ir visuotinė parama menininkams, dirbantiems šiame lauke. Tai lėmė nepaprastus meninius rezultatus ir nutiesė kelią lenkų keramikos raidai keliems pokario dešimtmečiams. Taip gimė monumentaliosios keramikos puošyba, susijusi su architektūra, skulptūra, ir indų keramika, stebinanti savo formomis, funkcijomis bei dekoru.

Dinamiška Lenkijos meninės keramikos raida ir sėkmė baigėsi devintajame dešimtmetyje kartu su ekonomine ir politine krize. 1989 metų politinė pertvarka atnešė pokyčius į meno rinką, o taip pat pakeitė klientų, kurie ėmė teikti pirmenybę užsienio gaminiams, pasirinkimus. Meninė keramika tapo pamiršta sritimi, susieta su dailės terapija, bendruomenės centrais ir veikla vaikams.

Devintajame dešimtmetyje vyko kovos dėl didelių keramikos gamyklų, kurios iki tol buvo subsidijuojamos valstybės, išlikimo. Tos, kurios atlaikė sunkų proveržio laikotarpį, sovietinio jėgas (pvz., porceliano fabrikas „Lubiana“, „Chodzież“ ir

„Ćmielów“ sudarė grupę „Wistil“). Taip pat atsirado naujos gamyklos, kaip antai porceliano gamykla Ćmielów mieste, kuri specializuojasi 1950–1960 laikotarpio porceliano figūrėlių kopijų gamyboje, ir akmens masės dirbinių gamykla „Manufaktura“ Bolesławiec mieste. Jos abi puikiai dirbo ir Lenkijos, ir užsienio rinkose, bendradarbiavo su žinomais dizaineriais.

Mažų dizaino studijų, kurių specializacija yra keramika, ir dailininkų (pvz., grafikų ir iliustratorių), retkarčiais dirbančių su šia medžiaga, veikla yra neabejotinai įdomiausias pastarųjų dviejų dešimtmečių Lenkijos meninės keramikos reiškinys. 1989 metais inicijuoti politiniai pokyčiai, ypač Lenkijos įstojimas į Europos Sąjungą (2004 metų gegužę), leido jauniems kūrėjams dalyvauti studentų mainuose ir stažuotėse užsienio studijose ir įstaigose. Tai labai sustiprino šios meno srities prestižą ir susidomėjimą ja.

Tuo metu Lenkijoje buvo įkurta daugybė nedidelių keramikos studijų, kurioms vadovavo dailės akademijų absolventai. Šių studijų įkūrimą dažnai nulėmė studento darbo ar baigiamojo darbo įgyvendinimas. Taip prasidėjo Malwinos Kono-packos (jos vaza „Oko“ buvo suprojektuota paskutiniaisiais jos mokslo metais dailės akademijoje 2009-aisiais, projektas įgyvendintas 2014 metais), Agatos Klimkowskos ir Tosios Kliś (studijos „Fenek Studio“, kuri buvo įkurta 2015 metais, savininkų arba Agatos Marcinkowskos (iš studijos „Mono Ceramic“, įkurtos 2016 metais) nuotykiu su keramika. Kalbant apie pastarąją dizainerę, verta paminėti, kad jos sukurti indai buvo gaminami naudojant žiedimo ratą, o forma, spalva ir technologija sukurta remiantis vienomis geriausių keramikos amatų tradicijų. „Mono Ceramic“ gaminiai nėra vieninteliai indai, sukurti pagal senųjų amatų tradicijas.

Šiais laikais jaunų menininkų, bandančių atgaivinti senąją techniką, keramikos įgūdžius, susidomėjimą galima apibūdinti kaip vis dažnesnį „grįžimą prie amatų“, apie kuriuos jie sužino ne studijuodami akademijoje, o individualiose keramikos meistrų pamokose.

Priešingai negu aukščiau aprašyti „puošnūs“ keramikos gamybos būdai, kurie, kaip manoma, turėtų pabrėžti indų kūrimą rankiniu būdu, yra objektų, pasižyminčių paprasta, tobulai išvystyta forma ir stebinančiomis detalėmis ar siurrealistiniu dekoru. Taip dirba Barbara Śnieguła. Savo bokalus ir puodelius ji paverčia paausuotomis gyvūnų kanopomis ar žmonių kojomis. Studija „Ende Ceramic“ gamina porcelianinės lėlės galvos formos puodelius.

Įdomūs ir šiuolaikinių Lenkijos menininkų pasiekimai keramikos dekoravimo srityje. Grafikos dizainerė ir iliustratorė Magdalena Pilaczyńska ant jau užbaigtų baltų paprastų suformuotų keramikinių indų perkėlė piešinius, susijusius su šiuo metu madingu septintojo dešimtmečio stiliumi. Janina Myrnowa – ukrainietė, įgijusi išsilavinimą Dailės akademijoje Vroclave, sukūrė savitą keramikos dekoravimo stilių. Bogusława Śliwińskiego dekoracijos „Transportation“, „Sport“ ir „Face On“ buvo sukurtos nervingiems valgytojams ar žmonėms, mėgsiantiems linksmai leisti laiką prie stalo. Piešiniai, kuriuos papildė maistas, esantis lėkštėje, skatina linksmintis, paverčiant įprastą valgymą kūrybine švente.

Dauguma keramikos, sukurtos minėtose studijose, atspindi šiuo metu populiarą tendenciją „maišyti ir derinti“, kai yra galimybė derinti skirtingų dizainų ir spalvų indus tarpusavyje, taip sukuriant rinkinius, pritaikytus individualiam vartotojo skoniu ir poreikiams.

Keramikai savo kūriniuose taip pat nagrinėja socialinio atsakingumo tematiką. Jie atkreipia dėmesį į pagyvenusių žmonių ar neįgaliųjų poreikius, pavyzdžiui, Anna Ostrowska (dabar Christiansen) sukūrė puodelį akliesiems „Tilt“. Jie taip pat smerkia natūralios aplinkos degradaciją. Šis klausimas analizuojamas Karinos Marusińskos keturių porcelianinių vazų su įterptomis plastikinių šiukšlių detalėmis serijoje arba Stacho Bracho kūrinyje „Miodem Płynące“, kuriame autorius atkreipia dėmesį į bičių išnykimo problemą.

Minėti XXI a. Lenkijos meninės keramikos reiškiniai ir rai-

dos kryptys, ypač jaunų menininkų ir dizainerių įsitraukimas, rodo akivaizdų jaunųjų kūrėjų požiūrio į keraminę medžiagą pasikeitimą, jos reikšmės ir populiarumo didėjimą. Mažose studijose sukurtos unikalios indų serijos rodo tikrą šiuolaikinės meninės keramikos atgimimą Lenkijoje.

Polish artistic ceramics today

Ph. D. Anna Wiszniewska

Art historian, research associate at the Institute of Polish Academy of Art in Warsaw

Artistic ceramics in Poland have long traditions, the beginning of its development is determined by the date 1906 and the first individual exhibition of the artist-sculptor and ceramist Stanisław Jagmin. The first ceramic workshops at fine art academies were created during the interwar period. It can be also said that at this time a strong, conscious of its role and the value of the artists-ceramic environment was created. After the Second World War, the new political and economic system was followed by the state-supported development of artistic education in the field of ceramics and universal support for artists involved in this field of art. This led to extraordinary artistic effects and marked the development paths of Polish ceramics for several post-war decades. Monumental ceramic decorations related to architecture, sculpture and utensil ceramics were born, astonishing with a modern approach to form, function and decoration.

The dynamic development and successes of Polish artistic ceramics ended in the 1980s along with the economic and political crisis. The political transformation of 1989 brought changes in the way the art market was operated, and also changed the preferences of customers who preferred foreign products. The artistic ceramics have become a forgotten field, associated with the sphere of art therapy, community centres and activities for children.

The 90s was a time of struggle for the survival of large ce-

ramic factories, which until then were subsidized by the state. Those that survived the difficult time of the breakthrough, joined forces (eg. Porcelain Factory Lubiana, Chodzież and Ćmielów formed the group „Wistil”). There were also new labels, such as Porcelain Factory AS in Ćmielów, specializing in replicas of porcelain figurines from the 1950s and 1960s, and a stoneware factory „Manufaktura” in Bolesławiec. Both managed well on the Polish and on foreign markets by cooperating with valued designers.

The activity of small design studios specializing in ceramics and fine artists (e.g. graphic artists and illustrators) occasionally working with this material is certainly the most interesting phenomenon in Polish artistic ceramics of the last two decades. Political changes initiated in 1989, especially the accession of Poland to the European Union (May 2004) enabled young creators to participate in students' exchanges and internships in foreign studios and institutions. This has greatly increased the prestige and interest in this field of art.

Numerous small ceramic studios run by graduates of the Academies of Fine Arts were established in Poland at that time. Their beginning was often determined by the implementation of a student work or a graduate thesis. That's how the adventure with the ceramics of Malwina Konopacka (vase „Oko” designed in the last year of Fine Arts Academy in 2009, implemented in 2014), Agata Klimkowska i Tosia Kliś - owner of „Fenek Studio” created in 2015, or Agata Marcinkowska from Mono Ceramik established in 2016, started. With regard to the latter designer, it is worth noting that the utensils created by her are turned on a potter's wheel, while the form, colour and technology refer to the best traditions of ceramic crafts. Mono Ceramic realizations are not the only utensils that refer to old handicrafts.

Nowadays the interest among young artists trying to revive old techniques and pottery skills can be described as the increasingly common „return to crafts”, which they learn

about not as part of their studies at the Academy, but during individual practices under masters of pottery.

In opposition to the „ostentatious” craft production methods described above, which are supposed to emphasize the manual cration of utensils, there are objects with a simple, perfectly developed form and a astonishing detail or surrealist decoration. This is how Barbara Śnieguła works. She turns her mugs and cups into animal or human legs with gilded hooves or feet. In turn, in the Ende Ceramic studio, porcelain doll head-shaped cups are made.

The accomplishments of the contemporary Polish artists in the field of ceramic decoration are also interesting. Graphic designer and illustrator Magdalena Pilaczyńska placed drawings referring to the currently fashionable style of the 1960s on finished white simple formed ceramic utensils. Janina Myrnowa - a Ukrainian educated at the Academy of Fine Arts in Wrocław - created her own style in the ceramic decoration. In turn, the decorations „Transportation”, „Sport”, „Face On” by Bogusław Śliwiński were created with the thought of fussy eaters or people who like to have fun at the table. Drawings complemented by food lying on the plate provoke to have fun changing the usual meal into a creative feast.

Most of the pots created in the above-mentioned studios implement the currently popular 'mix and match' trend which is a possibility of combining utensils of different designs and colours with each other, thus creating sets tailored to the individual taste and needs of the user.

Ceramists also undertake socially responsible subjects in their pieces of work. They pay attention to the needs of the elderly or disabled - for example, a mug for the blind „Tilt” by Anna Ostrowska (now Christiansen). They also condemn the degradation of the natural environment. This issue appeared in a series of four porcelain vases by Karina Marusińska with embedded pieces of plastic rubbish, or the piece of work by Stacha Brach „Miodem Płynące”, in which the author draws

attention to the problem of extinction of bees.

The phenomena and directions of development of the Polish artistic ceramics of the 21st century described above, especially the participation of young artists and designers in them, show a clear change in the perception of ceramic material among artists and an increase in its rank and popularity. The unique series of utensils created in small studios allow to see a real revival of modern artistic ceramics in Poland.

Tolyn nuo pramintų takų: šiuolaikinės lietuvių keramikos iššūkiai

Dr. Lijana Šatavičiūtė-Natalevičienė

Menotyrininkė, Lietuvos kultūros tyrimų instituto
vyresnioji mokslo darbuotoja

Šiuolaikinės lietuvių keramikos padėtis šiais greito vartojimo ir lengvesnių kūrybos kelių paieškų laikais atrodo komplikuoata, nes, viena vertus, ji siejama su archetipiniu Lietuvos palikimu ir yra pagarbijoje vietoje, kita vertus, keramikai kyla nemažai išbandymų. Nepaisant šiuolaikinio meno lauko liberalizavimo, ji (kaip ir senais laikais) reikalauja gilaus techninio ir technologinio proceso pažinimo. Tai yra tikras iššūkis keramikai – būti įdomia ir neribotas raiškos galimybes žadančia sritimi daugiakalbiame meniniame gyvenime.

Pastarojo šimtmečio Lietuvos keramikos patirtis rodo, kad ji nuėjo kelią nuo siauros utilitarinės dailės šakos link skulptūrai artimos kūrybos srities, kuriai prieinami individualūs, autoriaus poreikius atliepiantys formos ir prasmės reiškiniai būdai. Vis dėlto sovietinėje Lietuvoje dėl griežto meno reglamentavimo keramikoje taip ir neišbandytos kai kurios formos ir turinio naujovės. Iki 1990 m. čia vyravo ekspresyvi skulptūrinė plastika, pelnusi keramikai radikaliausiai besiplėtojančios taikomosios dailės šakos vardą. Pasikeitus istorinei situacijai dailininkams atsivėrė galimybė kompensuoti ignoruotas kūrybos priemones, pasisemti patirties iš pasaulio dailės lobyno ir integruotis į tarptautinę meno erdvę.

XX a. paskutiniajame dešimtmetyje tapo akivaizdu, kad lietuvių keramikai artėja link postmodernistinio pasaulėvaizdžio, sukurdami mišrią, Lietuvai būdingą metaforišką kūrinių formą, turinčią sąsajų su vėlyvuoju modernizmu. Tačiau naujojo

meno fone kurį laiką atrodė, kad keramikai jau eina pramintais takais, kad jų ieškojimai – tiesiog moderni klasika. Labiau įsigilinus matyti, kad radosi pokyčių, kuriuos traktuotume kaip bandymą gilinti keramikos raišką tiek į gylį, tiek į plotį. Juos galima įvardyti taip:

1. Sena technologija, naujas turinys (senųjų technologijų įsisavinimas);
2. Erdvės užvaldymas (instaliacinis, daugianaris, scenografinis kūrinių pobūdis);
3. Įvairesnė formos traktuotė (realistinės, siurrealistinės, mišrios manieros radimasis);
4. Naratyvo reabilitavimas;
5. Nuo bendro link asmeniškio (individualaus požiūrio su reikšminimas);
6. Keramikos konceptualizavimas ir kontekstualizavimas.

SENA TECHNOLOGIJA, NAUJAS TURINYS

Pirmuoju nepriklausomybės dešimtmečiu keramikai plėtė atlikimo technikų ratą, pradėjo gaivinti archajines technologijas, skatinančias naują požiūrį į nacionalinį paveldą, puodininkystės ir profesionaliosios keramikos sąveiką. 1995 m. Randamonyse (prie Merkinės) surengtas pirmasis juodosios keramikos simpoziumas, ten įkurtas juodosios keramikos centras. Nuo 1998 m. raugo technologijos ir juodosios keramikos mokoma Bebrusų (Molėtų r.) tradicinių amatų sodyboje. Šiuo metu Lietuvoje veikia dvi anagamos degimo krosnys, rengiami senų technologijų (anagamos, redukcijos, raugo ir kt.) seminarai. Galima vardyti ir daugiau reiškinų, kurie rodytų išskirtinį požiūrį į archajines lietuviškas (ir ne tik) technologijas ir jų taikymą šiuolaikinėje keramikoje.

ERDVĖS UŽVALDYMAS

Nepriklausomybės laikotarpiu stiprėjo keramikų siekis apvaldyti erdvę instaliacijomis ir erdvinėmis kompozicijomis. Vieni autoriai XX a. pabaigoje plėtė erdvinį kūrinių pateikimo

būdą papildydami savo ankstesnius kūrinius naujais elementais, kiti scenografijos principu formavo sudėtingas erdvines kompozicijas / instaliacijas iš pagrindinių ir šalutinių motyvų, paklūstančių tam tikrai dramaturgijai (Aldona Šaltenienė, Aldona Keturakienė, Rytas Jakimavičius, Aldona Skudraitė, Jolanta Kvašytė). Toks kelias, pristatantis visuomenei aktualias politines, moralines ir dvasines problemas, derinantis meniškumą ir nemeniškus elementus, įgyja vis daugiau sekėjų pastaruoju metu (Remigijus Sederevičius, Ona Grigaitė, Dalia Laučkaitė-Jakimavičienė).

ĮVAIRESNĖ FORMOS TRAKTUOTĖ

Po ankstyvuoju sovietmečiu lietuviams prievarta brukamo akademistinio realizmo ši plastinė maniera ilgam buvo eliminuota iš Lietuvos dailės lauko kaip svetima modernizmui ir šiuolaikiniam meniniam mąstymui. Gal dėl to Lietuvos keramikoje ilgą laiką vyravo vienintelė toleruojama modernizmo stilistika ir harmoninga formos bei prasmio prado vienovė. Požiūris į vientisą plastiką susvyravo nepriklausomybės laikais reabilitavus realistinę formos traktuotę. Prie to prisidėjo pirmaisiais nepriklausomybės metais trumpai gyvavusi trijų jaunų menininkų grupė „Š. V.“ (Svajonė Stanikienė, Paulius Stanikas, Ona Grigaitė), kurios estetikos atšvaitus galima įžvelgti ekspresyvios, detalizuotos formos Hilberto Jatkevičiaus ir ypač Audriaus Janušonio XX a. pabaigoje pradėtuose kurti darbų cikluose, vaizduojančiuose groteskiškos išvaizdos mišrias būtybes, derinamas su ready made objektais. Šios pakraipos keramiką galima sieti su poststruktūralizmo sukelta naujojo realizmo ir figūrinės dailės banga, besireiškančia įvairiomis kūno reprezentacijos variacijomis.

NARATYVO REABILITAVIMAS

Vis dažniau šių dienų lietuvių keramikai renkami sužetinius pasakojimus. Naratyvinis pradas kaip iliustratyvus buvo beveik eliminuotas sovietinėje keramikoje, kadangi tolino

nuo metaforiško, asociatyvaus minties įvaizdinimo būdo, laikyto lietuviškos keramikos mokyklos skiriamuoju bruožu. Nors 9-ame dešimtmetyje sužetiskumas plito to laikotarpio grafikoje, tapyboje, kiek mažiau – skulptūroje, tačiau anuomet siekta, kad asociatyvinė plastika nusvertų iliustratyviąją. Atsikračius neigiamo požiūrio į sužetiskumą, šiuolaikinėje keramikoje vis dažniau galima išvysti savistaba ir asmeniškumu persmelktas individualias istorijas (Eglė Einikytė-Narkevičienė, Agnė Šemberaitė, Milena Pirštelienė).

NUO BENDRO LINK ASMENIŠKO

Individualaus požiūrio sureikšminimas keramikoje ypač išryškėja ją lyginant su ankstesnių laikotarpių lietuvių keramikų kūriniams. Jei prieš 40 metų keramikoje vyravo bendros temos, aprėpiančios reiškinų visumą, tai pastaruoju metu stiprėja polinkis joms suteikti asmeniškumo, perteikti idėją subjektyviai, iš savo matymo taško. Asmeninė pozicija gali būti įvairi, pasižymėti buitiškumu, deromantizacija, netikėtais tikrovės perteikimo pūviais, tačiau pagrindinis jos požymis yra individualios jausenos iškėlimas virš apibendrintos, abstrakčios situacijos.

KERAMIKOS KONCEPTUALIZAVIMAS IR KONTEKSTUALIZAVIMAS

Inovatyvumo požymiai keramikoje – įvairūs, dažnai juos siejame su tarpdalykiškumu, hierarchijos tarp aukštesnių ir žemesnių meno sričių niveliavimu. Radikalių permąnų požymiais keramikoje (kaip ir visoje šiuolaikinėje dailėje) laikoma ir skaitmeninių technologijų, vaizdo bei garso įrašų taikymas (Rasa Justaitė-Gecevičienė, Ieva Bertašiūtė-Grosbaha, Rokas Dovydenas), sustiprinantis idėją, suteikiantis jai naują kontekstą.

Taigi Lietuvos keramiką, kaip ir visą šiuolaikinį meną, būtų galima apibūdinti įvairovės kategorija. Jai būdinga nauja ikonografija, paprasčiau tariant, naujas turinys ir formos priemo-

nės, susiję su aukščiau minėtų faktorių visuma, individualios pozicijos stiprėjimu ir naujos / kitokios formos traktuotės įsivyravimu. Pasaulio ir Lietuvos keramikai šiandien dažnai ieško įkvėpimo archetipiniuose keramikos induose, perkurdami juos, žavėdamiesi indu kaip tradicine vertybe arba atsispyrę nuo indo struktūros, formuodami abstrakčią kompoziciją, žavinčią subtilia užuomina ir ekspresyvumu. Keramikai, kaip ir skulptūrai, svyruoja tarp figūratyvo ir objekto. Pastaroji (t. y. objekto) tendencija, kildinama iš abstrakčiosios dailės, ji dažnesnė, nes atspindi lietuviams būdingą metaforišką minties reiškimo būdą, emocionalumą, siekį suteikti formai prasmės iškalbą. Abstrakčiai krypčiai su išlygomis priskiriame keramikus, kurie vengia siužetiškumo ar tiesioginių užuominų į konkrečius daiktus, operuoja formos keliamomis asociacijomis. Tuo tarpu figūrinę plastiką, siejamą su klasikos tradicija, keramikai renkasi įvairiais sumetimais, neretai kaip sudėtingesnių būsenų ir pojūčių įkūnijimo priemonę. Jie lipdo biustus, veidus, galvas, figūras, iš jų formuoja savus pasakojimus, žavinčius lyrine ar dramatiška nuotaika, kartais – ironija ar žaismingumu. Nors nepriklausomybės metais lietuvių keramika patyrė daug pokyčių, kūrinuose liko aktualus poetiškas ir metaforiškasis matmuo, formos asociatyvumo ir estetiškos visumos siekis.

Farther from the well-trodden paths: the challenges of contemporary Lithuanian ceramics

Ph. D. Lijana Šatavičiūtė-Natalevičienė

Art historian, a senior researcher at the Lithuanian Culture Research Institute in Vilnius

The situation of modern Lithuanian ceramics in these times of rapid consumption and a search for simpler ways to create seems complicated because on the one hand it is associated with the archetypal Lithuanian heritage and is well respected but on the other hand ceramics face quite a few challenges. Despite the liberalization of the contemporary art field, it (like in the past) still requires a deep knowledge of the technical and technological process. This is a real challenge for ceramics – to remain an interesting sphere that promises unlimited possibilities of expression in this multilingual artistic life.

The experience of Lithuanian ceramics of the last century shows that it has made its way from the narrow branch of utilitarian art towards the creative sphere close to sculpture, where individual ways of expressing form and meaning that meet the needs of the author are available. However, due to the strict regulation of art in Soviet Lithuania, some form and content-related innovations have not been tried in ceramics. Until 1990, Lithuanian ceramics was dominated by expressive sculptural plastic that earned ceramics the title of the most radical branch of applied art. After the change in historical circumstances, artists gained the opportunity to compensate for neglected creative tools, to draw on the experience of the world's art treasury and to integrate into the international art space.

It became evident in the last decade of the 20th century that Lithuanian ceramicists are moving closer to the post-modern worldview, creating a mixed, Lithuanian-specific metaphorical form that had links to late modernism. However, in the background of new art, it seemed for a while that ceramicists were simply following the well-trodden paths and that their quests were nothing but modern classics. A closer look reveals that there were changes which could be considered as an attempt to deepen the expression of ceramics both in depth and in width. They can be named as follows:

1. Old technology, new content (mastering of old technologies);
2. Occupation of space (installation, polynomial, scenographic nature of the work);
3. A more diverse approach to form (the emergence of realistic, surreal, and mixed styles);
4. Rehabilitation of the narrative;
5. From general to personal (the emphasis on the individual approach);
6. Conceptualization and contextualization of ceramics.

OLD TECHNOLOGY, NEW CONTENT

During the first decade of independence, ceramicists expanded the range of techniques, began reviving the archaic technologies that promote a new approach to national heritage and interaction between pottery and professional ceramics. In 1995 in Randamonys (near Merkinė) the first black ceramics symposium was held and a black ceramics center later established. Yeast technology and black ceramics were taught in Bebrūsai traditional crafts' homestead (Molėtai district) since 1998. Currently, there are two working anagama kilns in Lithuania and seminars on old technologies (anagama, reduction, yeast, etc.) are held. More phenomena can be mentioned, which show a unique approach to archaic

Lithuanian (and not only) technologies and their application in modern ceramics.

OCCUPATION OF SPACE

During the period of independence, the aspirations of ceramicists to manage the space with installations and spatial compositions intensified. At the end of the 20th century, some authors were expanding the spatial presentation of their works by adding new elements to their previous works while others formed complex spatial compositions / installations using the scenographic principle from main and secondary motifs conforming to certain dramaturgy (Aldona Šaltenienė, Aldona Keturakienė, Rytas Jakimavičius, Aldona Skudraitė, Jolanta Kvašytė). Such direction, presenting the political, moral, and spiritual issues relevant to the public, combining artistic and non-artistic elements, is gaining more and more followers lately (Remigijus Sederevičius, Ona Grigaitė, Dalia Laučkaitė-Jakimavičienė).

A MORE DIVERSE APPROACH TO FORM

After the academic realism which was forcibly pushed to Lithuanians during the early Soviet period, this style was eliminated for long from the Lithuanian art scene as alien to modernism and contemporary artistic thinking. Perhaps that is why Lithuanian ceramics was dominated by the only tolerated modernist style and harmonious unity of form and rudimentary meaning. The approach towards integral plastic staggered when the realistic form got rehabilitated after independence. Contributing to this was a group of three young artists titled Š. V. (Svajonė Stanikienė, Paulius Stanikas, Ona Grigaitė) which operated briefly during the early years of independence. The glimpses of the group's aesthetics could be seen in Hilbertas Jatkevičius and especially Audrius Janušonis' series of expressive and detailed-form works that were being created at the end of the 20th century. The works

depict grotesquely looking hybrid creatures combined with ready-made objects. This type of ceramics can be attributed to the post-structuralist wave of a new realism and figurative art that manifests itself in variations of body representation.

REHABILITATION OF THE NARRATIVE

Nowadays Lithuanian ceramicists are increasingly choosing storytelling. The narrative starting point was almost eliminated as an illustration in Soviet ceramics, as it distanced from the metaphorical, associative representation of thought, considered a distinctive feature of the Lithuanian school of ceramics. Although in the 1980s the storytelling was spreading in the graphic arts and painting of the time (to a lesser extent in sculpture) artists were still aspiring for the associative plastic to outweigh the illustrative. After getting rid of the negative attitude towards the storyline, we can increasingly see individual stories imbued with introspection in contemporary ceramics (Eglė Einikytė-Narkevičienė, Agnė Šemberaitė, Milena Pirštelienė).

FROM GENERAL TO PERSONAL

The prominence given to individual approach in ceramics is especially evident when compared to the works of Lithuanian ceramics of earlier periods. If 40 years ago ceramics was dominated by general topics encompassing an entirety of phenomena, then currently, there is a growing tendency to give them a personal touch, to convey an idea subjectively, from one's own point of view. Personal stance can be varied, characterized by domesticity, deromanticization, unexpected rendering of reality but its main feature is the elevation of an individual feeling above a generalized, abstract situation.

CONCEPTUALIZATION AND CONTEXTUALIZATION OF CERAMICS

There are various signs of innovation in ceramics, often as-

sociated with interdisciplinarity and leveling of the hierarchy between higher and lower fields of art. The application of digital technologies, video, and audio (Rasa Justaitė-Gecevičienė, Ieva Bertašiūtė-Grosbaha, Rokas Dovydenas), which reinforces the idea and gives it a new context, is considered to be the sign of radical changes in ceramics (as in all modern art).

Thus, like all modern art, Lithuanian ceramics could be described as a category of diversity. It is characterized by a new iconography, simply put, new content and forms related to the totality of the abovementioned factors, the strengthening of individual position and the mastering of a new / different treatment of form. Today, the ceramicists of the world and Lithuania often seek inspiration in archetypal ceramic ware, recreating them and admiring the vessel as a traditional value or using its structure as a starting point, forming the abstract composition that delights with its subtle overtone and expressiveness. Ceramics, like sculpture, balances between the figurative and the object. The tendency of the later (i.e. object) which originates from abstract art, is more frequent because it reflects the metaphorical way of thought expression, emotionality, and the aspiration to provide the form with the eloquence of meaning common to Lithuanians. The ceramicists who avoid storytelling or direct allusions to particular objects and operate with associations roused by the form are assigned to the abstract style (with certain exceptions). Meanwhile, figurative plastic, associated with the classical tradition is chosen by ceramicists for various reasons, often as a means of embodying more complex states and sensations. They mold busts, faces, heads, figures and form their own narratives, that captivate with their lyrical or dramatic mood, sometimes irony or playfulness. Although Lithuanian ceramics underwent many changes during the years of independence, the poetic and metaphorical dimension, the aspiration of associative form and the aesthetic whole remained relevant in the artworks.

Latvijas šiuolaikinė keramika

Valentins Petjko

Latvijos šiuolaikinės keramikos centro direktorius,
kuratorius

Šiuolaikinės keramikos įvaizdis Latvijoje yra gana nevienalytis ir sudėtingas: čia galima rasti tiek išskirtinio dizaino, tiek modernios keramikos indų, tiek konceptualiosios, dekoratyvinės ir skulptūrinės keramikos pavyzdžių. Svarbiausi dalykai, kurie suformavo šį įvaizdį ir vis dar daro įtaką keramikos raidai šiais laikais, yra labai sena ir stipri liaudies keramikos tradicija, sovietinis paveldas su visais savo padariniais ir prieštarinai vertinama profesinio mokymo kokybė.

XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje, veikiant nacionaliniam romantizmui, ypatingas dėmesys buvo skiriamas liaudies meno paveldui. Dėl to įvairių Latvijos regionų keramika buvo plačiai pripažinta, buvo suformuotos stiprios ir gerai išplėtotos keramikos tradicijos, o tai nulėmė profesinį pakilimą ir aukštą dekoratyvinių gaminių kokybę. XX a. pradžioje Latvijos dailės akademija įsteigė keramikos dirbtuves, kuriose galėjo būti ruošiami kvalifikuoti specialistai augančiai keramikos meno rinkai, tačiau tuo metu keramika vis dar buvo labiau dekoratyvinė ir taikomoji. Keramika, kaip medija meninei išraiškai, Latvijoje gali būti traktuojama tik nuo XX a. antrosios pusės, kai Latvijos keramikos scenoje pasirodė Kipsalos keramika.

Kipsalos keramika yra XX a. antrosios pusės Latvijos meno ir kultūros reiškiny, padėjęs susiformuoti kelioms keramikų kartoms ir suteikęs galimybę sustiprinti latvių keramikos tradicijas ir apskritai Latvijos šiuolaikinę keramiką. Tai buvo tiltas, sujungęs tradicinę ir profesionaliąją keramiką, iš abiejų pusių

pasiimant tai, kas geriausia.

Kipsalos keramikos vystymasis prasidėjo nuo molio salėlės 1945 metais. Vėliau dirbtuvės tapo „Maksla“ (liet. „Dailės“) gamyklos dalimi ir vienu iš šios įmonės kūrybinės produkcijos skyrių. Nuo to laiko dirbtuvės keletą kartų pakeitė pavadinimą, pakeitė statusą, taip pat ir išvaizdą, buvo įsigytos erdvios patalpos ir parodų salė; tačiau plačiąja prasme visa tai liko žinoma kaip Kipsalos keramika. Septintajame dešimtmetyje Kipsalos keramikos dirbtuvės pradėjo daugiausia dėmesio skirti meninei kūrybai ir pamažu ėmė atsisakyti gamybos. Tuo metu Kipsaloje pradėjo dirbti keramikų karta, kuri iš esmės pakeitė šiuolaikinės keramikos raidos tendencijas, ir ši vieta tapo savotiška visos Latvijos keramikų akademija.

Praėjusio šimtmečio aštuntame ir devintame dešimtmetyje Kipsalos keramikai išgarsino Latvijos vardą Europoje – jie gavo prizus ir apdovanojimus tarptautinėse parodose, jie dalyvavo simpoziumuose ir kituose tarptautiniuose renginiuose. Nuo pat pradžių daugiau nei keturiasdešimt keramikų dirbo Kipsalos keramikos dirbtuvėse, o sovietmečiu informacinio vakuomo sąlygomis kiekvienas iš jų daugiau ar mažiau kūrė keramikos įvaizdį profesionaliajame Latvijos mene ir tai sąlygojo visiškai konkurencingos srities atsiradimą.

Greta Kipsalos keramikos dirbtuvių Latvijoje buvo ir keletas kitų panašių kūrybinių sąjungų. Darbas kolektyvuose ne tik palengvino menininkų kasdienį gyvenimą, padėjo jiems apsirūpinti medžiagomis ir reikalinga įranga, bet kartu buvo ir kliūtis individualiam tobulėjimui. Vienas ryškiausių šio laikotarpio menininkų, sugebėjusių išsilaisvinti iš to meto kolektyvinio mąstymo, buvo Peteris Martinsons.

Peteris Martinsons (1931–2013) yra geriausiai žinomas Latvijos keramikas pasaulyje. Jo menas ir asmenybė daugiau nei pusę amžiaus žavėjo ir įkvėpė skirtingų kartų keramikus tiek Latvijoje, tiek užsienyje; jo laimėjimai tarptautiniuose konkursuose liudija meninį meistriskumą; jo asmenybės spindesys seminarų ir simpoziumų metu suteikė kūrybinį užtaisą

kolegoms, studentams, jo meistriškumo kursų studentams ir tiems, kurie tiesiog netikėtai atsidūrė jo kelyje.

Dešimtajame dešimtmetyje, atkūrus nepriklausomybę, sąjungos pamažu pradėjo nykti arba buvo reformuotos. Tuo metu atsirado prielaidos atskirų dirbtuvių plėtojimui ir menininkų tobulėjimui, tačiau tam trukdė ekonominės sąlygos.

Dabar padėtis šiek tiek gerėja. Naujų menininkų skaičius auga, o keramikos scena tampa patrauklesnė tiek kūrėjams, tiek vartotojams. Šiuo metu Latvijoje vyksta daugybė su keramika susijusių renginių – tiek vietinių, tiek tarptautinių. Vienas iš ryškiausių, ko gero, yra Latvijos tarptautinė keramikos biennialė, kurios dalimi yra tapęs ir „Martinsons Award“ keramikos konkursas.

Tiek teoriniai, tiek istoriniai Latvijos šiuolaikinės keramikos vystymosi aspektai bus dar nagrinėjami, stebimas atskirų menininkų kūrybinis darbas ir jų indėlis į pramonės plėtrą.

Latvian Contemporary Ceramics

Valentins Petjko

Chairperson of Latvian Centre for Contemporary Ceramics,
curator

The image of contemporary ceramics in Latvia is rather heterogeneous and complex: here you can find exquisite designs as well as examples of modern pottery, conceptual, decorative and sculptural ceramics. The most important thing that has shaped this image, and which still influences the development of ceramics today, is the ancient and strong tradition of folk pottery, the Soviet heritage with all its consequences, and the controversial quality of professional education.

In the late 19th and the beginning of 20th century, under the influence of national romanticism, special attention to the folk art heritage was paid. As a result, pottery of different regions of Latvia gained wide recognition, and strong and well-developed pottery traditions were developed, which resulted in professional uplift and high quality decorative products. At the beginning of the 20th century, the Latvian Academy of Arts established a ceramics workshop that could prepare qualified specialists for the growing ceramic art market, but ceramics was still decorative and applied at that time. Ceramics as a media of artistic expression in Latvia can only be considered since the second half of the 20th century, when the Ceramics of Ķīpsala appeared on the stage of Latvian ceramics.

Ceramics of Ķīpsala is the phenomenon of Latvian art and culture of the second half of the 20th century, that has

formed several generations of ceramists and has enabled strengthening of Latvian traditions in ceramics and the contemporary ceramics in Latvia in general. This was a bridge that linked the traditional and professional ceramics, taking the best from both sides.

Ķīpsala started developing into an isle of clay in 1945. Later the workshop was incorporated into the integrated plant “Māksla” and became one of its departments of creative production. Since that time, several times the workshop has changed its name, has changed its status, also appearance, obtaining spacious premises and an exhibition hall; however, widely it is known as Ceramics of Ķīpsala. In 1960-ies, Ķīpsala ceramics workshop started focusing mainly on creative work, gradually giving up production. This is the time when the generation of ceramists, who essentially changed the developmental tendencies in contemporary ceramics, started to work in Ķīpsala, and this place became a kind of academy for the ceramists throughout Latvia.

In the 70s and 80s of the previous century, the ceramists from Ķīpsala made the name of Latvia known in Europe – they received prizes and awards in international exhibitions, participated in symposiums and other international events. From its initial period, more than forty ceramists have worked in Ķīpsala ceramics workshops, and in the Soviet times, under the conditions of informative vacuum, each of them, to a greater or lesser extent, created the image of ceramics in professional art of Latvia, which resulted into a fully competitive field.

Alongside Ķīpsala ceramics workshop there were several similar creative unions in Latvia. At the same time, working in collectives both facilitated artists' day-to-day life by providing them with materials, workshops, and necessary equipment, and was a barrier to individual development. One of the most prominent artists of this period, who was able to break free from a collective thought of that time, was Pēteris Martinsons.

Pēteris Martinsons (1931 – 2013) is the best-known Latvian ceramist in the world. For more than a half of a century, his art and personality have impressed and inspired ceramists of different generations both in Latvia and abroad; his achievements in international competitions have regularly attested to the excellence of his art; the radiance coming from his personality has given a creative charge to his colleagues during workshops and symposiums, to his students, to the participants in his master courses and to those simply encountered on his way.

In the 1990s, after the restoration of independence, the unions began to gradually disappear or reform. At this time, preconditions for the development of individual workshops and artists emerged, but economic conditions dictated opposite.

Nowadays the situation is slightly improving. There is a growing number of emerging artists, and the ceramics scene is becoming more attractive both to makers and consumers. Currently there is plenty of ceramics related events happening in Latvia both local and international. Among these, potentially the most notable is Latvia International Ceramics Biennale with the Martinsons Award Ceramics Competition as a part of it.

Both the theoretical and historical aspects of the development of Latvian contemporary ceramics will be examined, as well as the creative work of individual artists and their contribution to the development of the industry will be observed.

3D keramikos spausdinimo patirtys ir iššūkiai

Doc. Remigijus Sederevičius

Vilniaus dailės akademijos Kauno fakulteto
keramikos ir porceliano katedros vedėjas

3D spausdinimas plastiku jau nėra naujiena ir plačiai naudojamas, tačiau molio spausdinimas yra naujovė ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Ši sritis dar tik vystosi, kuriami pirmieji spausdintuvų prototipai. Keramikos spausdintuvai gali spausdinti iš paprasto molio, kurį keramikai naudoja lipdymui. 3D spausdintuvai gali būti naudojami ne tik keramikų, bet ir kitų sričių menininkų bei dizainerių: reikia tik turėti 3D modelį, o darbą padarys pats spausdintuvas. Jis tinka visiems, dirbantiems su 3D modeliavimo programomis, nes iš karto galima pamatyti apčiuopiamą darbo rezultatą, ir tai nekainuoja daug, nes spausdinimo medžiaga – paprastas molis.

Pirmieji 3D spausdintuvai atsirado apie 1999 metus, keramikos spausdintuvai atsirado dar po dešimtmečio. Ši nauja sritis sudomino ne tik 3D spausdinimo entuziastus, naujovių ieškančius menininkus, bet ir inžinierius. Jaunas estų inžinierius Madis Kaasik, bendradarbiaudamas su Estijos dailės akademijos keramikos katedra, 2015 m. sukūrė ir pagamino spausdintuvą, skirtą spausdinti specialiai keramikai. Atspausdinto daikto diametras yra 20 x 20 cm, aukštis – nuo 30 iki 50 cm. Šiuo metu yra sukurti ir didesni prototipai.

Vilniaus dailės akademijos (VDA) Kauno fakulteto keramikos ir porceliano katedra 3D spausdintuvą įsigijo 2017 metais, po seminarų ir kūrybinių dirbtuvių Estijos dailės akademijoje. Šis spausdintuvas naudojamas katedros dėstytojų projektuose, edukaciniuose užsiėmimuose, studentų kursiniuose ir

baigiamuosiuose projektuose. Katedroje buvo pradėti bandymai pritaikant spausdintuvą naudoti kauliniam porcelianui spausdinti. Iš kaulinio porceliano atspausdinti darbai pristatyti Vilniaus keramikos bienalėje. 2018 metais vykusiam Tarptautiniame kaulinio porceliano simpoziume VDA Kauno fakulteto Keramikos ir porceliano katedroje keletas darbų buvo atlikti 3D keramikos spausdintuvu. Spausdintuvas buvo naudojamas ir inovaciniame projekte kuriant lietuvišką irklentę. Joje buvo panaudotos porcelianinių plokštelių inkrustacijos, dekoruotos etnografiniais raštais.

Šiuo metu keramikos spausdinimui gali būti pritaikytos daugelis 3D skenavimo ir modeliavimo programų. Spausdinimo technologijų taip pat yra keletas, šiuo metu Lietuvoje naudojamas ekstruzinis spausdinimo būdas. Vis tobulėjant technologijoms, spausdintuvas yra tik dar viena darbo priemonė kūrybingo žmogaus rankose. Spausdinant 3D keramikos spausdintuvu, darbo rezultatas būna nuolat kintantis ir nenuspėjamas, nes jam daro įtaką eilė veiksnių (molio masės kietumas ir vientisumas, spausdinimo ir masės judėjimo greitis, gravitacija). Visa tai leidžia menininkui laisviau interpretuoti rezultatą. Taip pat, skirtingai nuo plastiko spausdinimo, keramikos spausdinimas nepateikia galutinio produkto.

Keramikos spausdinimas – tai nauja ir greitai besivystanti sritis, įtraukianti vis daugiau menininkų, dizainerių ir entuziastų, atrandančių kažką naujo ir kuriančių inovatyvius produktus.

Experiences and Challenges of 3D Ceramic Printing

Asst. Prof. Remigijus Sederevičius

Head of Department of Ceramics and Porcelain
of Vilnius Academy of Arts Kaunas Faculty

3D printing with plastic is no longer a novelty and it is widely used, but printing with clay is a novelty not only in Lithuania but also worldwide. This area is still evolving, with the first prototype printers being developed. Ceramic printers can print from the simple clay that ceramicists use for molding. The 3D printer can be used not only by ceramicists, but also by other artists and designers: all you need is a 3D model, and the printer will do all the remain job. It is suitable for anyone working with 3D modeling software, as you can immediately see a tangible result, and it doesn't cost much because the printing material is simple clay.

The first 3D printers came about in 1999, ceramic printers a decade later. This new field has become interesting not only for 3D printing enthusiasts, innovative artists, but also for engineers. In 2015, Madis Kaasik, a young Estonian engineer, in collaboration with the Department of Ceramics of the Estonian Academy of Arts, designed and manufactured a printer specifically for ceramic printing. The printed item has a diameter of 20 x 20 cm and a height of 30 to 50 cm. Larger prototypes are already being developed.

The Department of Ceramics and Porcelain, Kaunas Faculty of Vilnius Academy of Arts purchased the 3D printer in 2017, after seminars and workshops at the Estonian Academy of Arts. This printer is used in departmental teacher projects, educational activities, student coursework, and graduation

projects. In the department, tests were begun to adapt the printer to use for bone china. Bone china works were presented at Vilnius Ceramic Art Biennial. At the International Bone China Symposium in 2018, Vilnius Academy of Arts, Department of Ceramics and Porcelain made several works with a 3D ceramic printer. The printer was also used in an innovative project to create a Lithuanian paddle board. It used inlaid porcelain plates decorated with ethnographic patterns.

Currently, many 3D scanning and modeling applications can be used for ceramic printing. There are also several printing technologies. Currently, extrusion method is used in Lithuania. As technology advances, the printer is just another tool in the hands of the creative person. When printing with a 3D ceramic printer, the result of the work can be constantly changing and unpredictable, as it is affected by a number of factors (hardness and integrity of the clay mass, speed of printing and mass movement, gravity). All this allows the artist to interpret the result more freely. Also, unlike plastic printing, ceramic printing does not provide the final product.

Ceramic printing is a new and rapidly evolving field, attracting an increasing number of artists, designers and enthusiasts who are discovering something new and creating innovative products.

2008

Vilija Balčiūnienė (Lietuva / Lithuania)

Naktis / The Night

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 129x27x45

2008

Inese Brants (Latvija / Latvia)

Sentimentali žvakidė II / Sentimental Candle Stick II

Akmens masė, glazūra, stiklas / Stoneware, glaze, glass. 105xø70

2008

Nerutė Čiukšienė (Lietuva / Lithuania)

Balansuojanti / Equilibrating

Akmens masė, oksidai, glazūra, metalas / Stoneware, oxides, glaze, metal. 129x54x32

2008

Rosario Guillermo Agvilar (Meksika / Mexico)

Žydėjimas / Blossom

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 500xø100

2008

Figen Isiktan (Turkija / Turkey)

Visata / The Universe

Akmens masė, oksidai / Stoneware, oxides. 168xø75

2008

Vita Katavičiūtė (Lietuva – Izraelis / Lithuania – Israel)

Akmenys – vabalai I–VI (fragmentas) / Stones – Beetles I–VI (fragment)

Akmens masė, oksidai, druskos, porcelianas. Kintamas dydis / Stoneware, oxides, saline, porcelain. Variable size

2008

Alvydas Pakarklis (Lietuva – JAV / Lithuania – USA)

Ugnis vandenyje / Fire in the Water

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 81x53x47

2008

Edita Rydhag (Švedija / Sweden)

Svajonių būstas I–II / Dwelling for Dreams I–II

Akmens masė, oksidai / Stoneware, oxides. 139x33x28; 55x67x22

2008

Billie Jean Theide (JAV / USA)

Perviršis / Excess

Akmens masė, oksidai / Stoneware, oxides. 38x42x35

2010

Ihor Bereza (Ukraina / Ukraine)

Nesusipratimas I–III / Misunderstanding I–III

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 89x15x15; 92x18x16; 84x16x14

2010

Eugenijus Čibinskas (Lietuva / Lithuania)

Nesaugu / Unsafe

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 88x70x68; ø30

2010

Ilse Emse-Grinberga (Latvija / Latvia)

Undinėlė (fragmentas) / **The Little Mermaid** (fragment)

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 64x55x38

2010

Jurgita Jasinskaitė (Lietuva / Lithuania)

Inercija (fragmentas) / **Inertia** (fragment)

Akmens masė, glazūra. 26 vnt., kintamas dydis / Stoneware, glaze. 26 pc., variable size

2010

Tatiana Punans (Rusija / Russia)

Suderinimas / Tuning

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 106x27x27

2010

Egidijus Radvenskas (Lietuva / Lithuania)

Prisilietimai / Touches

Akmens masė, oksidai, angobai / Stoneware, oxides, engobes. 25x175x132

2010

Olga Ravinskaya (Rusija / Russia)

Mizanscena (fragmentas) / **Mise-en-scena** (fragment)

Akmens masė, glazūra. 14 vnt., kintamas dydis / Stoneware, glaze. 14 pc., variable size.

2012

Romualdas Aleliūnas (Lietuva / Lithuania)

Mėlynasis bliuzas / Blue Blues

Akmens masė, oksidai / Stoneware, oxides. 200x75x65

2012

Tamara Bereza (Ukraina / Ukraine)

Daiktas ir jo šešėlis / Object and its Shadow

Fajansas, oksidai, glazūra / Faience, oxides, glaze. 65x30x18

2012

Gloria Carrasco (Meksika / Mexico)

Kopos I-II / Dunes I-II

Akmens masė / Stoneware. 30x45x28; 30x45x28

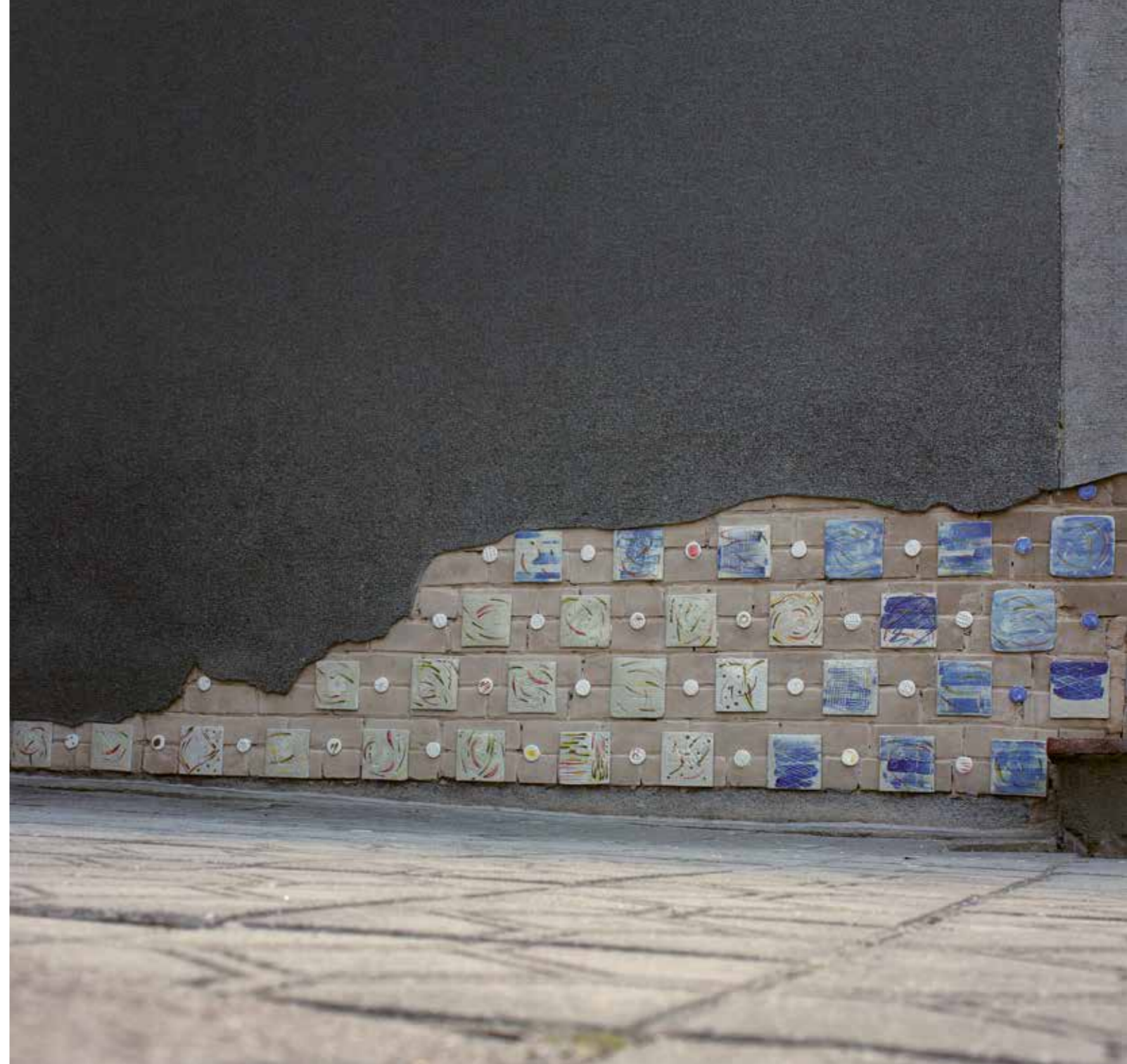

2012

Itsue Ito (Japonija / Japan)

Atsiminimai apie Panevėžį. Sieninė keramika
Memories of Panevėžys. Wall pieces

Akmens masė, porcelianas, glazūra / Stoneware, porcelain, glaze. 85x370

2012

Valdas Pukevičius (Lietuva / Lithuania)

Kapsulas (fragmentas / fragment)

Akmens masė, glazūra. 7 vnt., kintamas dydis / Stoneware, glaze. 7 pc., variable size

2012

Michał Puszczynski (Lenkija / Poland)

Nebaigtas / Unfinished

Akmens masė, oksidai, glazūra, medis / Stoneware, oxides, glaze, wood. 200x235x120

2012

Sergey Sorinsky (Rusija / Russia)

Apple: Naujosios technologijos / Apple: New Technologies

Akmens masė, oksidai, glazūra, medis / Stoneware, oxides, glaze, wood. 140xØ75

2014

Yauheni Adzinochanka (Baltarusija / Belarus)

Konfliktas I–II / Conflict I–II

Akmens masė, angobai / Stoneware, engobes. 98x48x42; 50x33x32

2014

Arina Ailincăi (Rumunija / Romania)

Dviveidis / Two-faced

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 128x40x25

2014

Ciprian Ariciu (Rumunija / Romania)

Bachantès / Bacchantes

Akmens masė, oksidai, porcelianas, angobai, glazūra / Stoneware, oxides, porcelain, engobes, glaze. 178x65x42

2014

Rojhane Hosseini (Iranas / Iran)

Apoteozė / Apotheosis

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 141x38x36

2014

Audrius Janušonis (Lietuva / Lithuania)

Dangus / Sky

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 130x48x22

2014

Heidi Preuss Grew (JAV / USA)

Snaudulyje / In Slumber

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 30x107x44

2014

Carme Riu de Martin (Ispanija / Spain)

Gerai žinomas subjektas (fragmentas) / **A Well-known Subject** (fragment)

Akmens masė, oksidai. 7 vnt., kintamas dydis / Stoneware, oxides. 7 pc., variable size

2014

Anthony Stellaccio (JAV / USA)

A | B I / A to B I

Akmens masė, angobai / Stoneware, engobes. 60x57x33

2014

Mercè Tiana (Ispanija / Spain)

Draugystė / Friendship

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 76x66x13,5

2016

Eglė Einikytė-Narkevičienė (Lietuva / Lithuania)

Kelias / Path

Akmens masė, glazūra, oksidai / Stoneware, glaze, oxides. 130x53x38

Valery Kaltyhin (Baltarusija / Belarus)

Floros ir faunos konservavimas I-II (fragmentas)
Canning of Flora and Fauna I-II (fragment)

Akmens masė, glazūra, angobai / Stoneware, glaze, engobes. 148x47x30; 67x58x25

2016

Jae Gyu Kim (Pietų Korėja / South Korea)

Perkėlimas I. Vieta / Transportation I. Place

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 135x118x78

2016

Grigorii Molchanov (Rusija / Russia)

Vėjų bokštas (Prisiminimai apie Kiniją)
Tower of the Winds (Remembrances of China)

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 200x49x53

2016

Yuriy Musatov (Ukraina / Ukraine)

Svajonės apie viršūnę / Peak Dreaming

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 62x21x21

2016

Rūta Šipalytė (Lietuva / Lithuania)

Keliaujantys namai I–III (fragmentas). Iš ciklo **Miestai**
Traveling Home I–III (fragment). From series **Cities**

Akmens masė, oksidai, glazūra / Stoneware, oxides, glaze. 67x50x41; 84x34x25; 37x23x18,5

2016

Nataliya Zuban (Ukraina / Ukraine)

Keliai I-II / Roads I-II

Akmens masė, glazūra, betonas / Stoneware, glaze, concrete. 103x19x16; 95x17x16

2019

Rosana Tagliari Bortolin (Brazilija / Brazil)

Lizdai su pirštais / Nests with Fingers

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 26x14x14; 14x13x13; 23x15x15; 17x14x14

2019

Zina Blyzniuk (Ukraina / Ukraine)

Gyvybės forma LP-B / Life Form LP-B

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 67x53x53

2019

Srinia Chowdhury (Indija / India)

Karys Panevėžyje I / Warrior in Panevėžys I

Akmens masė, glazūra, angobai, medis / Stoneware, glaze, engobes, wood. 126x64x39

2019

Rasa Justaitė-Gecevičienė (Lietuva / Lithuania)

Prinokęs kankorėžis / Ripe Cone

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 53x35x36

2019

Nizam Orçun Önal (Turkija / Turkey)

Žlugimas / Collapse

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 130x65x50

2019

Siraj Saxena (Indija / India)

Taikos vertikalė: meilė ir jokios prievartos
The Vertical of Peace: Love and Nonviolence

Akmens masė, glazūra / Stoneware, glaze. 140x28x24; 109x23x16; 68x25x23

Byongchan Seo (Pietų Korėja / South Korea)

Kaip panorėsi / As You Wish

Akmens masė, glazūra, angobai / Stoneware, glaze, engobes. 155x27x24; 138x55x30

Svarbiausių publikacijų ir leidinių apie Panevėžio tarptautinius keramikos simpoziumus sąrašas

List of most important articles and publications about Panevėžys International Ceramic Symposiums

Panevėžio miesto dailės galerijos parengti ir išleisti leidiniai Publications released by Panevėžys Civic Art Gallery

TARPTAUTINIAI KERAMIKOS SIMPOZIUMAI PANEVĖŽYJE 1989–1995. Katalogas, sudarė: Jolanta Lebednykienė, Panevėžio miesto dailės galerija, 1995.

PANEVĖŽIO TARPTAUTINIAI KERAMIKOS SIMPOZIUMAI. TEORINIŲ KONFERENCIJŲ PRANEŠIMŲ RINKINYS. FOTOKRONIKA: VEIDAI. Dviejų dalių leidinys, sudarė Jolanta Lebednykienė. Panevėžio miesto dailės galerija, 2003.

PANEVĖŽIO TARPTAUTINIAI KERAMIKOS SIMPOZIUMAI 1996–2006. Katalogas, sudarė: Jolanta Lebednykienė, Panevėžio miesto dailės galerija, 2007.

Straipsniai užsienio kultūros ir meno leidiniuose Articles in foreign culture and art publications

Kuo Yih-Wen. Panevezys International Ceramics Symposium. – Iliustr. // Ceramic Art. – 1996, Nr. 10, p. 95 – 99.

Merino T.D. Hidden Pleasures // The 1997 NCECA Journal. – 1997, Nr. 18, p. 121 – 123.

Patroni D.V. Ricordi di uno scultore salernitano in Lituania. Nella Terra dell’Ambra // Nuovo Sud. – 1997, gegužės 15 – 31, p. 3, 6.

Hahn R. Kultur austausch. Ein Keramiksymposion in Panevežys. Litauen, Herbst 1996. – Iliustr. // Keramik Magazin. – 1997, Nr. 4 p. 61 – 62.

Moore M. Lithuanian Ceramic Symposium. – Iliustr. // Art Bulletin (Journal of the Representative body for Professional Artists in Ireland). – 1997, Nr. 77 (spalis, lapkritis), p. 37 – 38.

Soler L. VIII Simposi Internacional de Ceramica Panevezys 96. – Iliustr. // Publicatio revista de l’associacio de ceramistes de Catalunya. – 1997, Nr. 11, p. 17 – 18.

VisGirda R. Eugenijus Cibinskas an Engaging Complexity. – Iliustr. // Ceramics Art and Perception. – 1997, Nr. 30, p. 76 – 77.

Bajard D. Symposium de céramique en Lithuanie. – Iliustr. // La revue de la céramique et du verre. – 1998 (Janvier, Février), p. 53.

Panevezys International Ceramic Symposium 10th Anniversary 1989 – 1998. – Iliustr. // Kerameiki Techni (International Ceramic Art Review). – 1998, Nr. 28, p. 1.

Daly G., Moore M. Lithuanian Ceramic Symposium. – Iliustr. // Ceramics Technical. – 1998, Nr. 6, p. 44 – 53.

Lebednykienė J. The Panevezys Contemporary Ceramics Collection. – Iliustr. // Kerameiki Techni (International Ceramic Art Review). – 1998, Nr. 29, p. 30 – 32.

Xwang J. Panevezys International Ceramics Symposium. – Iliustr. // Ceramic Art. – 2001, Nr. 33, p. 44 – 47.

Ploeger L. Klaai op Klaai. Lithuanian Ceramics come to Friesland. – Iliustr. // Ceramics Art and Perception. – 2005, Nr. 61, p. 26 – 28.

Ito I. Panevezys International Ceramic Symposium, 2012. – Iliustr. // Tiles. – 2012, Nr. 58, p. 11 – 14.

Kuzminskaitė I., Lebednykienė J. Collection of contemporary ceramics generated during the International Ceramic Symposiums // Person Color Nature Music. Scientific materials of 9th International Conference. Daugavpils: Art teachers union; Daugavpils Mark Rothko Art Centre, 2016, p. 294 – 295.

Tiana M. Ceramica contemporanea al Paisos Baltics: Lithuania I. – Iliustr. // Terrart. Revista ceramica contemporanea. – 2016, Nr. 48, p. 53 – 55.

Straipsniai Lietuvos kultūros ir meno leidiniuose Articles in Lithuanian culture and art publications

Kinčinaitis V. Panevėžyje 1380° C. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1991, rugsėjo 14, p. 5.

Kunčius H. Keramika – formos ir spalvos ribos. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1992, rugpjūčio 7, p. 6.

Kunčius H. Susitikimai. – Iliustr. // Krantai. – 1992 (spalis, lapkritis, gruodis), p. 74 – 83.

Marčiukaitytė G. Panevėžys yra Europoje // Literatūra ir menas. – 1993, liepos 10.

Zovienė D., Barysas A. Panevėžys – keramikos sostinė. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1993, rugpjūčio 7, p. 8 – 9.

Jablonskienė L. Keramikos nuostatos: ar menas yra tik tai kas pakyla virš grynojo utilitarumo? – Iliustr. // Mūzų malūnas, Lietuvos rytas, – 1994, rugpjūčio 11, p. 29.

Grigoravičienė E. Žaidimai stiklo fabrike. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1993, rugpjūčio 13, p. 1 – 2.

Aleksandravičiūtė A. Panevėžys – keramikos centras. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1994, rugpjūčio 20, p. 8 – 9.

Mikučionytė R. Gali būti... – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1994, rugpjūčio 27, p. 9.

Aleksandravičiūtė A. Tikrovės atspindėjimo keramikoje pokyčiai. – Iliustr. // Kultūros barai. – 1994, Nr. 10, p. 26 – 30.

Keramikai Panevėžyje // Literatūra ir menas. – 1995, liepos 22, p. 15.

Mikučionytė R. Pasiaiškinimas // 7 meno dienos. – 1995, rugpjūčio 4, p. 8.

Orakauskienė R. Panevėžiečius sudominti nelengva. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1995, rugpjūčio 11, p. 8.

Mikučionytė R. Keli žodžiai apie kiekvieną. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1995, rugpjūčio 12, p. 8.

Mikučionytė R. Lėkštė su Amūru. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1995, rugpjūčio 12, p. 1, 8 – 9.

Kašinskaitė A. Apie tradicinę keramiką. – Iliustr. // Šiaurės Atėnai. – 1995, spalio 14, p. 6.

Ščiqlienė V. Apie amžiaus pabaigą ir pokyčius keramikoje. – Iliustr. // Kultūros barai. – 1995, Nr. 10, p. 35 – 39.

Oraitė R. Po keramikų simpoziumo. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1996, rugpjūčio 9, p. 9.

Zovienė D. Įvykiai Panevėžio keramikos simpoziume. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1996, rugpjūčio 10, p. 16.

Gradinskaitė V. Keramikų eksperimentai Panevėžyje. – Iliustr. // Kultūros barai. – 1996, Nr. 10, p. 37 – 39.

Spraunius A. IX keramikos simpoziumas // 7 meno dienos. – 1997, liepos 4, p. 8.

Spraunius A. Praeivio pastebėjimai. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1997, liepos 25, p. 8.

Zovienė D. Liepa – keramikų mėnuo. – Iliustr. // Lietuvos žinios. – 1997, rugpjūčio 1 – 7, p. 18.

Spraunius A. Neigimo neigimas keramikoje. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1997, rugpjūčio 8, p. 8.

Hatori M. Veidu į tradiciją. – Iliustr. // Kultūros barai. 1997, Nr. 8/9, p. 64 – 68.

Pileckaitė R. Daiktas ir objektas Lietuvos keramikoje. – Iliustr. // Dailė/Art'97. – 1997, Nr. 31, p. 28 – 33.

Markauskaitė N. Brėžiant lietuviškos keramikos kontūrus. – Iliustr. // Dailė/Art'97. – 1997, Nr. 31, p. 34 – 37.

Spraunius A. Dešimtas keramikos forumas Panevėžyje // 7 meno dienos. – 1998, liepos 10, p. 13.

Jankauskaitė M. Šiuolaikinis keramikos menas: kito tūkstantmečio link. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1998, rugpjūčio 8, p. 8.

Spraunius A. Po akademizmo ženklų. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1998, rugpjūčio 7, p. 9.

Hatori M. Pareiškimas. Du Japonijos ratai. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 1998, rugpjūčio 22, p. 9.

Ščiqlienė V. Ar ilgai Panevėžys bus keramikų Meka? – Iliustr. // 7 meno dienos. – 1998, rugpjūčio 28, p. 8.

Ščiqlienė V. Tarptautinių keramikos simpoziumų patirtis. – Iliustr. // Dailė/Art'98. – 1998, Nr. 32, p. 34 – 38.

Merino T. D. Slapti malonumai. Žvilgsnis į sąmonę, pasąmonę ir jų sąveiką. – Iliustr. // Kultūros barai. – 1998, Nr. 5, p. 69 – 72.

Kuizininė I. Faktai ir pranašystės. Lietuvių keramika tūkstantmečio pabaigoje. – Iliustr. // Dailė/Art'99. – 1999, Nr. 2, p. 34 – 36.

Spraunius A. Gundymai muziejumi. – Iliustr. // Kultūros barai. – 2000, Nr. 10, p. 42 – 44.

Kinčinaitis V. Panevėžio dailės galerija: dešimt metų. – Iliustr. // Dailė/Art'2000. – 2000, Nr. 2, p. 98 – 99.

Jurgaitytė J. Šamotinės skulptūros Panevėžyje. – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 2001, rugpjūčio 24, p. 9.

Adomonis J. Modernizmo ir postmodernizmo sąsajos Lietuvos keramikoje. – Iliustr. // Dailė/Art'2002. – 2002, Nr. 2, p. 87 – 90.

Ščiqlienė V. Lietuvos keramika: istorija ir nūdiena. – Iliustr. // Dailė/Art'2002. – 2002, Nr. 2, p. 91 – 95.

Petkevičienė J. Panevėžio keramikos simpoziumas // 7 meno dienos. – 2002, liepos 26, p. 9.

Lebednykienė J. Keramikos simpoziumai Lietuvoje... – Iliustr. // Dailė/Art'2006. – 2006, Nr. 2, p. 14 – 17.

Lebednykienė J. Skyriaus „42-oji keramikos asamblėja“ sudarytoja – Iliustr. // Dailė/Art'2006. – 2006, Nr. 2, p. 11 – 26.

Kinčinaitis V. Tarptautinių keramikos simpoziumų kūrinių kolekcija – neįkainojamas turtas. – Iliustr. // Senvagė. – 2014, Nr. 1, p. 22 – 29.

Šiuolaikinės keramikos lobynas. – Iliustr. // Dailė/Art'2015. – 2015, Nr. 2, p.144 – 145.

Jasinskas G. XXI Panevėžio tarptautinis keramikos simpoziumas „Lauko skulptūrinė keramika“ – Iliustr. // Literatūra ir menas. – 2016, Nr. 34, p. 1 – 3, 10, 31, 33, 36.

Seilienė A. Formų variacijos šiandieninėje keramikoje. – Iliustr. // Senvagė. – 2016 Nr. 2, p.4 – 11.

Seilienė A. Praaugusi save ir išsikerėjusi. Keramikos paviljonas Panevėžyje. – Iliustr. // 7 meno dienos. – 2017, Nr. 1, p. 5.

Štavičiūtė L. Panevėžio keramikos simpoziumų fenomenas. – Iliustr. // Kultūros barai. – 2017, Nr. 11, p. 47 – 50.

Žerpnickaitė E. Kultūrų susitikimas. XXII Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda. – Iliustr. // m–puslapiai. – 2019 10 17, <http://m-puslapiai.7md.lt/daile/2019-10-18/> Kulturu-susitikimas [žiūrėta 2020 10 18].

Seilienė A. Trys Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo dešimtmečiai. – Iliustr. // Senvagė. – 2019, Nr. 2, p. 42 – 49.

PANEVĖŽIO TARPTAUTINIAI KERAMIKOS SIMPOZIUMAI 2008–2019
PANEVĖŽYS INTERNATIONAL CERAMIC SYMPOSIUMS 2008–2019
Katalogas / Catalogue

Išleido / Published by
PANEVĖŽIO MIESTO DAILĖS GALERIJA / PANEVĖŽYS CIVIC ART GALLERY
Respublikos 3, LT-35199 Panevėžys, Lietuva, tel. 00 370 45 584802
galerija@arspanevezys.lt
www.arspanevezys.lt

Rėmėjai / Sponsors
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA,
LIETUVOS KULTŪROS TARYBA,
PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖ

Sudarė / Compiler

Aurelija Seilienė

Redagavo / Editor

Diana Armonienė

Tekstai / Texts

Aurelija Seilienė, Anna Wiszniewska, Lijana Šatavičiūtė-Natalevičienė,
Valentins Petjko, Remigijus Sederevičius

Vertė / Translator

MB „Vertimų ir kalbų centras plus“

Dailininkas / Catalogue designer

Evaldas Ivanauskas

Fotografai / Photographer

Evaldas Ivanauskas, Alvydas Ivoškus,
iš Panevėžio miesto dailės galerijos archyvo / From Panevėžys Civic Art Gallery Archive

Spaudai ruošė / Prepared by

UAB „Amalkeros leidyba“

Spausdino / Printed by

TAURAPOLIS

Tiražas 700 egz.

Panevėžys, 2020

Katalogo bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos duomenų banke (NBDB)
ISBN 978-9986-742-11-1